

TIL O'RGANISHNING KOGNITIV XUSUSIYATLARI

Xusainova Dilrabo Ibragimjanovna

Farg'ona viloyati yuridik texnikumi yuristlar uchun ingliz tili fani o'qituvchisi

3- darajali yurist.

<https://doi.org/10.5281/zenodo.14253822>

Annotatsiya. Til o'rganish – bu faqat lug'at va grammatikani o'rganish emas, balki butun bir kognitiv jarayondir. U inson miyasining turli sohalarini faollashtiradi va bir qator kognitiv qobiliyatlarni rivojlantiradi. Ushbu maqolada, bu jarayonning qanchalik murakkab va qiziqarli ekanini tahlil qilingan.

Kalit so'zlar: Kognitiv lingvistika, Neyrolingvistika, Broka sohasi, Vernike sohasi, Gippokamp, Bazal ganglilar.

COGNITIVE CHARACTERISTICS OF LANGUAGE LEARNING

Abstract. Learning a language is not just learning vocabulary and grammar, but a whole cognitive process. It activates different areas of the human brain and develops a number of cognitive abilities. This article analyzes how complex and interesting this process is.

Keywords: Cognitive linguistics, Neurolinguistics, Broca's area, Wernicke's area, Hippocampus, Basal ganglia.

КОГНИТИВНЫЕ ХАРАКТЕРИСТИКИ ИЗУЧЕНИЯ ЯЗЫКА

Аннотация. Изучение языка – это не просто изучение словарного запаса и грамматики, а целый познавательный процесс. Он активизирует различные области человеческого мозга и развивает ряд когнитивных способностей. В данной статье анализируется, насколько сложен и интересен этот процесс.

Ключевые слова: Когнитивная лингвистика, нейролингвистика, зона Брока, зона Вернике, гиппокамп, базальные ганглии.

KIRISH

Til o'rganish – bu faqat lug'at va grammatikani o'rganish emas, balki butun bir kognitiv jarayondir. U inson miyasining turli sohalarini faollashtiradi va bir qator kognitiv qobiliyatlarni rivojlantiradi. Til o'rganish jarayonida miyaning turli qismlari faol ishlaydi:

Broka sohasi: Tilning ishlab chiqarilishi uchun mas'ul.

Vernike sohasi: Tilni tushunish uchun mas'ul.

Gippokamp: Yangi ma'lumotlarni eslash va ushlab turish uchun mas'ul.

Bazal gangliilar: Avtomatik jarayonlarni, masalan, grammatika qoidalarini eslash uchun mas'ul.

Til o'rganish quyidagi kognitiv qobiliyatlarni rivojlantiradi.

Xotira: Yangi so'zlar, iboralar va grammatika qoidalarini eslash xotirani kuchaytiradi.

E'tibor: Til o'rganishda e'tiborni bir ob'ektga jamlash va shu bilan birga boshqa bezovta qiluvchi omillarni behisob qilish talab etiladi.

Tahlil: Jumalarning tuzilishini tahlil qilish, so'zlarning ma'nolarini ajratib olish tahliliy qobiliyatlarni rivojlantiradi.

Sintez: Turli til elementlarini bir butunga birlashtirish sintez qobiliyatini rivojlantiradi.

Mulohaza: Til o'rganish mulohaza qilish, taqqoslash va xulosa chiqarish qobiliyatini rivojlantiradi.

Kreativlik: Yangi so'zlar va iboralarni o'rganish va ularni turli kontekstlarda qo'llash kreativlikni rivojlantiradi.

Til o'rganishning boshqa kognitiv foydalari ham mavjud.

Muammolarni yechish qobiliyatini oshiradi: Til o'rganishda doimiy ravishda yangi muammolar paydo bo'ladi va ularni yechish uchun turli usullarni qo'llash lozim bo'ladi.

Ko'p vazifani bajarish qobiliyatini oshiradi: Til o'rganishda bir vaqtning o'zida bir nechta jarayonni boshqarish talab etiladi.

Muloqot qobiliyatini yaxshilaydi: Til o'rganish odamlar bilan muloqot qilish va o'zaro anglashish qobiliyatini yaxshilaydi.

Madaniy ongni kengaytiradi: Har bir til o'zi bilan birga madaniy boylikni olib keladi.

Kognitiv tilshunoslik tilshunoslikning nisbatan yosh, ammo faol rivojlanayotgan yo'nalishi bo'lib, u til bizning fikrlashimiz va dunyo haqidagi bilimimiz bilan qanday bog'liqligini tushunishga intiladi. Tilning rasmiy tuzilmalariga e'tibor qaratadigan an'anaviy grammatikadan farqli o'laroq, kognitiv lingvistika til va kognitiv jarayonlar o'rtasidagi chuqur aloqalarni o'rganadi.

Til o'rganish jarayoni insonning kognitiv xususiyatlari bilan chambarchas bog'liqdir.

Kognitiv tilshunoslik, til va tafakkur o'rtasidagi murakkab munosabatlarni o'rganadi va bu jarayonda tilning kognitiv jarayonlardagi roli muhim ahamiyatga ega. Quyida til o'rganishning kognitiv xususiyatlari haqida ma'lumotlar keltirilgan.

Kognitiv Jarayonlar

Bilimlarni Qabul Qilish: Til o'rganish jarayonida inson yangi bilimlarni qabul qiladi, bu esa uning kognitiv qobiliyatlarini rivojlantiradi. Kognitiv jarayonlar, xususan, tushunish, tahlil qilish va kategoriyalash kabi faoliyatlarni o'z ichiga oladi.¹

Kontseptualizatsiya: Til orqali inson voqelikni kontseptualizatsiya qiladi, ya'ni u hodisalarni tushunish va tasniflash jarayonida tilni qo'llaydi. Bu jarayon, real yoki xayoliy olamdagi hodisalar haqida aniq tushunchalar hosil qilishga yordam beradi.²

Tafakkur va Til O'rtasidagi Aloqa

Til va Tafakkur: Til va tafakkur o'rtasidagi munosabat juda murakkabdir. Tafakkur orqali inson tilni shakllantiradi va uni anglashda foydalanadi. Boshqa tomondan, til tafakkur jarayonlarini boshqaradi va ularning rivojlanishiga ta'sir ko'rsatadi.³

Kategoriyalash: Til o'rganishda kategoriyalash jarayoni muhim rol o'ynaydi. Inson yangi bilimlarni mavjud kategoriyalar asosida tartibga soladi, bu esa uning ongida ma'lumotlarni samarali saqlash imkonini beradi.⁴

Emotsional va Ijtimoiy Aspektlar

Emotsional Rivojlanish: Til o'rganish jarayoni emotsional rivojlanishga ham ta'sir qiladi.

Yozma va og'zaki ifoda orqali inson his-tuyg'ularini ifodalash imkoniyatiga ega bo'ladi, bu esa uning ruhiy holatini yaxshilaydi.⁵

Ijtimoiy Muloqot: Til o'rganish ijtimoiy muloqotda muhim ahamiyatga ega. Yangi tilni o'zlashtirish orqali inson boshqa madaniyatlar bilan aloqalarini kengaytiradi va ijtimoiy ko'nikmalarini rivojlantiradi.⁶

Yuqoridagilardan ko'rinib turibdiki, til o'rganish inson miyyasi, bilish jarayonlari, psixologiyasi va rivojlanishiga katta ta'sir ko'rsatadi.

XULOSA

Til o'rganishning kognitiv xususiyatlari insonning bilish qobiliyatlari, tafakkur jarayonlari, emotsional rivojlanishi va ijtimoiy muloqoti bilan bog'liqdir. Bu jarayonlar bir-biri bilan uzviy aloqada bo'lib, tilni o'zlashtirishda muhim rol o'ynaydi. Kognitiv tilshunoslik bu jarayonlarni chuqur tahlil qilishga yordam beradi va tilning inson tafakkuridagi ahamiyatini ochib beradi.

¹ <https://cyberleninka.ru/article/n/kognitiv-tilshunosik-haqidagi-nazariy-bilimler>

² A'zamova G. NATIONAL-CULTURAL NOTIONS AND THEIR COMBINATION IN ENGLIS AND UZBEK WORKS. <https://internationaljournals.co.in/index.php/giirj/article/view/1599/1492>

³ https://uz.wikipedia.org/wiki/Kognitiv_tilshunoslik

⁴ Bashmakova I.S. On the formation of professional communication skills in a foreign language among students of non-linguistic universities. // Bulletin of the Moscow State University. - M., 2021. Issue 477.

⁵ Musnitskaya E.V., Gez N.I. The development of written speech skills of students of nonlanguage institutes of higher education (in non-language specialties). -M: LUCH, 2021.

⁶ Maslyko E.A., Babinskaya P.K. Handbook of a foreign language teacher. Reference Manual. - M.: MIR, 2020.

Kognitiv lingvistika til va tafakkur o'rtasidagi munosabatni tushunishda bizga yangi ufqlarni ochadi. Tilni o'rganish orqali biz inson ongining sirlarini chuqurroq o'rganishimiz va dunyoni qanday qabul qilishimiz va tushunishimizni yaxshiroq tushunishimiz mumkin.

REFERENCES

1. <https://cyberleninka.ru/article/n/kognitiv-tilshunosik-haqidagi-nazariy-bilimlar>
2. A'zamova G. NATIONAL-CULTURAL NOTIONS AND THEIR COMBINATION IN ENGLIS AND UZBEK WORKS. <https://internationaljournals.co.in/index.php/giirj/article/view/1599/1492>
3. https://uz.wikipedia.org/wiki/Kognitiv_tilshunoslik
4. Bashmakova I.S. On the formation of professional communication skills in a foreign language among students of non-linguistic universities. // Bulletin of the Moscow State University. - M., 2021. Issue 477.
5. Musnitskaya E.V., Gez N.I. The development of written speech skills of students of nonlanguage institutes of higher education (in non-language specialties). -M: LUCH, 2021.
6. Maslyko E.A., Babinskaya P.K. Handbook of a foreign language teacher. Reference Manual. - M.: MIR, 2020.